

Επάγγελμα: νομικός μεταφραστής. Απαιτήσεις, κατάρτιση και προοπτικές

Άννα Κοκκινίδου

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Α.Π.Θ., Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Υποψήφια Διδάκτωρ Δ.Π.Θ.

Abstract

The legal translator is called to act in multiple roles as a mediator between two legal realities and orders, thus having to deal with subtle differences between legal systems and to achieve the greatest equivalence possible not only in terms of legal terms, but equally of the legal consequences of the text. The present paper discusses the role and the professional reality of the legal translator in Greece, as it refers to the training needs of the latter. The prerequisites and perspectives of the specific profession are examined, mainly in matters of the legal text typology and the degree of translational degree of difficulty, as well as the problems presented when exercising the latter. The difficulties that the legal translator meets in practice are discussed in parallel to the need to train translators in legal concepts and terms when they process a legal text without a prior legal cognitive background. Finally, emphasis is put on the description and development of an efficient professional profile in the field of legal translation.

Keywords: legal translation, legal translator profiles, translating legal texts

1. Εισαγωγικά για τη νομική μετάφραση: το προφίλ του νομικού μεταφραστή

Η νομική μετάφραση είναι μια απαιτητική και δύσκολη διαδικασία που αφορά, μεταξύ άλλων: τη μετάφραση του Κ.Π., τη μετάφραση/μεταφορά/απόδοση των στοιχείων μιας άλλης έννομης τάξης στην έννομη τάξη της Γ.Σ. ή τη συμμόρφωση με την έννομη τάξη της Ε.Ε, τη συμμόρφωση του Κ.Σ. σε παγιωμένες ορολογίες, κειμενικές συμβάσεις και πρακτικές, καθώς και τη δυνατότητα επικύρωσης της μετάφρασης ή «ορκωτής» μετάφρασης.

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η συνοπτική συζήτηση του προφίλ του δρώντος υποκειμένου στη νομική μετάφραση, δηλαδή του νομικού μεταφραστή. Η συζήτηση για τον νομικό μεταφραστή είναι πάντα επίκαιρη, ειδικά στην Ελλάδα, καθώς τα δύο πιο συνηθισμένα προφίλ είναι ο γλωσσομαθής με νομικές γνώσεις ή ο νομικός με γλωσσική επάρκεια. Ο ρόλος του είναι πολύ σημαντικός, καθώς ενώ πρέπει να καταλαβαίνει το Κ.Π. για να είναι αποτελεσματικός μεταφραστής, είναι κοινά αποδεδειγμένο και αποδεκτό ότι δεν πρέπει να υπερβαίνει την αρμοδιότητα και την εξουσία του, σε τέτοιο βαθμό ώστε να ερμηνεύει το κείμενο στη νομική του έννοια μέσα από δικές του αξιολογικές ερμηνείες (βλ. Šarčenić 1997: 87). Κι αυτό γιατί ο νομικός μεταφραστής έχει χαρακτηριστεί ως «παράλληλος συντάκτης» (ό.π.) του Κ.Σ. με ευρείες αρμοδιότητες ως προς τη νομική ερμηνευτική και μεγαλύτερο βαθμό ευχέρειας ως προς τη λήψη αποφάσεων στην παραγωγή του Κ.Σ.

Ποιος θα ήταν, συνεπώς, ο «ιδανικός» νομικός μεταφραστής; Θα πρέπει να διευκρινιστεί το προφίλ του, έστω αδρομερώς, με σκοπό να συνταχθεί μια πρόταση για την κατάρτισή του. Οι μεταφραστές που αναλαμβάνουν νομικές μεταφράσεις εντάσσονται, σε γενικές γραμμές, σε δύο κύριες κατηγορίες: τους μεταφραστές με μη νομικές σπουδές που διαθέτουν νομικές γνώσεις και εξειδίκευση στα νομικά κείμενα και τους νομικούς, απόφοιτους νομικών σχολών, με γλωσσική επάρκεια σε μια ή περισσότερες ξένες γλώσσες. Ιδανικά, υπάρχει και άλλο προφίλ που συνδυάζει τα δύο παραπάνω προφίλ, ενώ τα δύο αυτά προφίλ παρεκτείνονται και σε υπό-προφίλ. Όπως προδιαγράφει τα προφίλ δε ο Κριμπάς (Krimpas 2015: 23-28) τα επαγγελματικά προφίλ

των νομικών μεταφραστών αφορούν τέσσερις διακριτές κατηγορίες και τα υπό-προφίλ τους, ήτοι: α. τους απόφοιτους νομικών σχολών με τις υποκατηγορίες (δικηγόρους ή νομικούς, φοιτητές κ.λπ.), β. τους αποφοίτους φιλολογικών ή μεταφραστικών τμημάτων με την περαιτέρω κατηγοριοποίησή τους, γ. τους απόφοιτους άλλων πανεπιστημιακών τμημάτων και τέλος δ. τους απόφοιτους κύκλων σπουδών μη-τυπικής εκπαίδευσης ή μεταδευτεροβάθμιας μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Γεγονός είναι πως όσα περιγράφονται ως άνω ισχύουν στην Ελλάδα επί του παρόντος (Ιανουάριος 2016) και η συζήτηση για το ποιο προφίλ μπορεί να είναι το αποτελεσματικότερο και το νομικά εξοπλισμένο να μεταφράζει νομικά κείμενα καλά κρατεί.

2. De jure και de facto πραγματικότητα του νομικού μεταφραστή και οι απαιτήσεις της νομικής μετάφρασης

Η επαγγελματική πραγματικότητα αφορά τη δυνατότητα επαγγελματικής «αποκατάστασης» και απασχόλησης, τον συγκερασμό των επαγγελματικών προφίλ, τη συνεργασία και τη (de jure ορισμένη) δυνατότητα επικύρωσης των νομικών μεταφράσεων. Γενικά, μάλιστα, η νομοθετική πραγματικότητα για το προφίλ του νομικού μεταφραστή δεν επαρκεί για να καλύψει και να στηρίξει την αντίστοιχη επαγγελματική και πέραν της μνείας στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας του ποιος εντέλλεται να μεταφράζει δικαστηριακά κείμενα, τους σχετικούς νόμους για το δικαίωμα των αποφοίτων του Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. και των δικηγόρων να επικυρώνουν νομικής σημασίας μετάφραση, έτερον δεν υφίσταται (βλ. σχετικά με το νομοθετικό καθεστώς, Krmpas 2015: 30). Εν προκειμένω, ο στόχος είναι η εξέταση των απαιτήσεων του επαγγέλματος του νομικού μεταφραστή, καθώς η τυπολογία των νομικών κειμένων είναι ευρύτατη και σύμφωνα με τον βαθμό δυσκολίας και νομικής γνώσης που προαπαιτεί το κάθε Κ.Π. μπορεί να επαρκεί ένα από ή ακόμα και όλα τα παραπάνω προφίλ.

Η νομική μετάφραση κινείται στο φάσμα της ειδικής ως της υψηλά εξειδικευμένης μετάφρασης, καθώς ακόμα και τα κείμενα «γενικής μετάφρασης» συχνά αφορούν στοιχεία νομικής μετάφρασης (βλ. σχετικά Kerby στο Jean-Claude GEMAR 1998: 1). Καθόλη τη διάρκεια της ζωής του ο μέσος πολίτης αντιμετωπίζει γεγονότα που είναι νομικής σημασίας, όπως για παράδειγμα: γέννηση/λήξη της ζωής, έννομη συμβίωση, αναγνώριση επαγγέλματος, αποφοίτηση, τεκνοθεσία, κληρονομική διαδοχή, εργασιακά ζητήματα και δικαιώματα, διορισμός, απόλυση, συναλλαγές με το δημόσιο, εμπορικές και οικονομικές συναλλαγές, ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας και σύγχρονη τεχνολογία κ.ά.

Επιπλέον, οι απαιτήσεις της νομικής μετάφρασης είναι υψηλές, καθώς όπως δηλώνει ο Aurel (στο Jean-Claude GEMAR 1998: 1): «το Δίκαιο δεν είναι σε θέση να ορίσει τους θεμελιώδεις όρους του. Βρισκόμαστε στη θέση των αλχημιστών στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, όταν ο Lavoisier είχε αρχίσει να ανακαλύπτει τους όρους της χημείας και να ονομάζει τα στοιχεία». Αυτό, ενδεχομένως, οφείλεται στην αξιωματική φύση των όρων και των ορισμών του δικαίου που διαφοροποιούνται σε κάθε σύστημα (διάφορες εκδοχές των «καθολικών στοιχείων» -universals). Παρόλα αυτά, εγγενώς στα νομικά συστήματα υπάρχουν καθολικά στοιχεία, ως κοινά όπως για παράδειγμα οι καταβολές των ευρωπαϊκών συστημάτων από το ρωμαϊκό και αρχαίο ελληνικό δίκαιο ή η μετάφραση διάφορων δικαίων σε άλλα. Συνεπώς, ενώ τα συστήματα διαφέρουν, υπάρχουν εντός των ίδιων νομικών οικογενειών ισχυρές συγγένειες, καθώς και ορολογικά πρότυπα (βλ. σχετικά Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014:158-159) που διευκολύνουν το έργο του νομικού μεταφραστή. Γνωρίζει, όμως, ο νομικός μεταφραστής πώς να εργαστεί πάνω στην επίτευξη της ισοδυναμίας, αν δεν έχει

κάποιες μεταφραστικές γνώσεις ή αντιστοίχως γνωρίζει ο μη-νομικός που μεταφράζει τέτοιου είδους κείμενα τις νομικές συγγένειες και καταβολές;

Η νομική μετάφραση είναι επίσης απαιτητική, δεδομένου ότι η τυπολογία των κειμένων είναι εξαιρετικά πολυδιάστατη και αναλογεί σε πολλά διαφορετικά είδη νομικών ή οιονεί νομικών και ψευδονομικών κειμένων και ο βαθμός μεταφραστικής δυσκολίας (B.M.Δ., βλ. σχετικά Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη 1994: 59-60 και 163 στο Κοκκινίδου 2007:1) των κειμένων αυτών είναι συνήθως υψηλός, καθώς η μεταφραστική ενότητα χρήζει ερμηνείας σε πολλά (ή όλα τα) γλωσσικά επίπεδα και το σύστημα της Γ.Σ. συνήθως απαιτεί μετατόπιση κατά τη μετάφραση για την αντιστοίχιση με τις έννοιες του δικαιοτικού συστήματος-στόχος. Η ευρύτατη τυπολογία των κειμένων καθιστά τη νομική μετάφραση πράξη δύσκολο έργο που αφορά ένα ευρύ φάσμα κειμένων και κειμενικών ιδιαιτεροτήτων. Σημαντική πυξίδα μπορεί να είναι, για την ανάληψη του έργου και την απόφαση ανάθεσης στο τάδε ή το δείνα προφίλ, ο τύπος του κειμένου (π.χ. ένα ειδικό πληρεξούσιο μπορεί με μεγαλύτερη άνεση να το αποδώσει ο νομικός, ενώ μια ληξιαρχική πράξη ή μια επισημείωση APOSTILLE μπορεί να είναι συμβατικό και εύκολο κείμενο για οποιονδήποτε μεταφραστή με κάποια σχετική εμπειρία).¹ Τα νομικά κείμενα (εφεξής NK) διακρίνονται από το περιεχόμενο, τη λειτουργία τους ή τον επικοινωνιακό τους σκοπό σε πέντε κατηγορίες (Politis και Canellopoulou-Botti στο Κριμπάς, 2014:43), ήτοι: α) στα NK που περιέχουν κανόνες δικαίου, β) στα NK κατά εφαρμογή κανόνων δικαίου, γ) στα NK που παράγουν ή μπορούν να παράγουν έννομες συνέπειες, δ) στα θεωρητικά και επιστημονικά NK και ε) στα κείμενα εκλαΐκευσης νομικών εννοιών.

3. Τα νομικά κείμενα ως κείμενα-πηγή: η κατάρτιση στη νομική μετάφραση

Στην τυπολογία των NK μπορούν να ενταχθούν, υπό όρους, και τα επίσημα έγγραφα, όταν ειδικά υπερέχει ο νομικός τους χαρακτήρας. που πρέπει να περιβληθούν νομική ισχύ/δηλαδή επίσημη και επικυρωμένη μετάφραση. Τα κείμενα αυτά (π.χ. τίτλοι σπουδών) δεν είναι αμιγώς νομικά, αλλά απαιτούν «πιστή και ακριβή μετάφραση», ενώ αποτελούν το σημείο τριβής για το δικαίωμα των δικηγόρων να επικυρώνουν μεταφράσεις. Σύμφωνα με τον Asensio (2003:72) ελλοχεύει πάντα ο φόβος της «εξαπάτησης» όποτε κάποιος θέλει κάτι από μια διοικητική υπηρεσία και αυτός ο φόβος ωθεί τους παραλήπτες να απαιτούν πιστή και ακριβή μετάφραση (εδώ ο δικηγόρος παίζει τον ρόλο του θεματοφύλακα της ακριβούς και πιστής απόδοσης πέραν του μεταφραστή). Εν προκειμένω, λοιπόν, στο επίπεδο του επαγγέλματος του νομικού μεταφραστή, η δυνατότητα επίσημης μετάφρασης είναι σημαντικό εφόδιο, καθώς ο μεταφραστής που δεν μπορεί να επικυρώσει το έγγραφο, είτε δεν θα το αναλάβει καθόλου ή σε άλλη περίπτωση θα χρειαστεί συνεργάτη εντεταλμένο να επικυρώσει τη μετάφραση (δηλαδή απόφοιτο του Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. του Ιονίου Πανεπιστημίου ή δικηγόρο).² Συνεπώς μια καθοριστική απαίτηση που προδιαγράφει τις επαγγελματικές δυνατότητες του νομικού μεταφραστή είναι η αναγνώριση δικαιώματος επίσημης μετάφρασης σε ένα επαγγελματικό τοπίο που στην Ελλάδα συνεχίζει να είναι ασαφές (βλ. σχετικά την περίπτωση του θεσμού του ορκωτού μεταφραστή που προβλέφθηκε σε νόμο, αλλά δεν εφαρμόστηκε ποτέ και στο Krimpas 2015:29).

¹ Ενδεικτικά παραδείγματα NK: Δικόγραφα και δικαστικές αποφάσεις, νομολογία και νομοθεσία, συμβόλαια, ληξιαρχικές πράξεις και έγγραφα γέννησης/γάμου/διαζυγίου/θανάτου, κληρονομητήρια και διαθήκες, απόσπασμα ποινικού μητρώου, τίτλοι κτήσης, συμβάσεις εργασίας, συμφωνητικά, ευρωπαϊκά νομικά κείμενα, καταστατικά, αποφάσεις Δ.Σ., καταχωρίσεις σε μητρώα κ.ά.

² Βλ. σχετικά σελ.8 του εγγράφου στον ιστοχώρο:

http://dasta.ionio.gr/liaison/keimena/dikaiomata/dikaiomata_dflti.pdf

Ο νομικός μεταφραστής εξίσου αντιμετωπίζει τη δυσκολία πραγμάτευσης πολλών γνωστικών αντικειμένων εντός του ΝΚ. Έτσι, το περιεχόμενο των νομικών κειμένων αφορά πολλά άλλα γνωστικά αντικείμενα και πεδία πέρα από το δίκαιο. Τα κείμενα μπορεί να περιέχουν εξειδικευμένες πληροφορίες για τη νομική ρύθμιση ζητημάτων, που άπτονται διάφορων θεματικών πεδίων, όπως: ο τουρισμός, η ναυσιπλοΐα, η μηχανική, η ενεργειακή πολιτική, η οικονομία και η διοίκηση, το εμπόριο, οι επιχειρήσεις, το περιβάλλον/η οικολογία, η αυτοδιοίκηση, η αρχαιολογία, η λειτουργία μηχανημάτων και εξοπλισμών, η βαριά βιομηχανία, το άσυλο και η μετανάστευση, η Ευρωπαϊκή Ένωση κ.λπ. Επιπρόσθετα, υπάρχουν και τα δικαστηριακά κείμενα που προϋποθέτουν προηγούμενη γνώση ή μελέτη κειμένου/του φακέλου (π.χ. σε περίπτωση έφεσης μπορεί να χρειαστεί και μελέτη της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, ειδικά σε περιπτώσεις διερμηνείας). Σε όλα αυτά συνυπολογίζεται το γεγονός πως το δίκαιο είναι δυναμικό, η νομολογία αλλάζει τα δεδομένα, οι κώδικες ανανεώνονται και ο νομικός μεταφραστής οφείλει να επικαιροποιεί τις γνώσεις του τόσο στο Δίκαιο-Πηγή όσο και στο Δίκαιο-Στόχος. Τέλος, μια σημαντική απαίτηση για τον νομικό μεταφραστή είναι η απαίτηση να λειτουργεί υπό ασφυκτικές συχνά χρονικές προθεσμίες.

Οι προκείμενες απαιτήσεις βάζουν ψηλά τον πήχη για τη νομική μετάφραση και προϋποθέτουν κατάρτιση ιδίως ως προς τη μεταφραστική προσέγγιση του Κ.Π., αλλά και στις δικαιικές πληροφορίες του Ν.Κ. Σημειώνεται ότι μερικά κείμενα είναι μετάφραση των πρωτοτύπων κειμένων (π.χ. συμβόλαιο μεταξύ Κινέζου προμηθευτή και Έλληνα πωλητή μεταφρασμένο στην αγγλική από τη Γ.Π. εδώ τα κινέζικα) και παρατηρούμε φαινόμενα π.χ. “over-specification” (βλ. Pascale Leclercq και Ewa Lenart 2013) –χρήση λεξιλογικών ονοματικών φράσεων με επανάληψη λέξεων που ευκόλως εννοούνται από το περιεχόμενο, καθώς και λάθη στη διατύπωση.³

4. Τα επίπεδα λειτουργίας της νομικής μετάφρασης: Κείμενο-Πηγή/Δίκαιο-Πηγή και Κείμενο-Στόχος/Δίκαιο-Στόχος

Επιπλέον, στις νομικές μεταφράσεις πολύ συχνά, σε σχέση με τη γενική μετάφραση, απαιτείται να κάνουμε αντίστροφη μετάφραση από τη μητρική μας προς τη Γ2 γεγονός που ενέχει μεγάλη δυσκολία (π.χ. μετάφραση νομολογίας/νομοθεσίας για εταιρεία με καταστατική έδρα στη Γαλλία που διατηρεί παράρτημα στην Ελλάδα, μετάφραση δικογράφων που απευθύνονται σε ξένο δικάζον δικαστήριο κ.ά.). Συνεπώς, η ανάγκη κατάρτισης του νομικού μεταφραστή είναι αδήριτη και εξαρτάται από το εύρος της έννοιας και της πραγματικότητας της νομικής μετάφρασης, καθώς και από το τι είναι ένα νομικό κείμενο και συνεπώς ένα νομικό μετάφρασμα.

Το νομικό κείμενο αφορά τη χρήση της νομικής γλώσσας, ενώ πολύ συχνά συνιστά ένα υβριδικό κείμενο, όπως αναφέρθηκε. Λογικά, όσο πιο αμιγής είναι η χρήση της νομικής γλώσσας στο Κ.Π. τόσο απαιτητικότερο είναι το τελευταίο και τόσο μεγαλύτερη εξειδίκευση και γνώση απαιτεί.

Ο νομικός μεταφραστής οφείλει, συνεπώς, να εκπαιδευτεί σε ένα διπλό επίπεδο λειτουργίας: ΔΙΚΑΙΟ (σημαινόμενο)/ΓΛΩΣΣΑ (σημαίνον) για την επίτευξη της καλύτερης δυνατής ισοδυναμίας. Η κατάρτισή του, με κλιμακούμενο βαθμό μεταφραστικής δυσκολίας, πρέπει να σχεδιαστεί λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό

3

If the Buyer fails to pay in accordance with this Agreement, the Seller shall be entitled (without prejudice to any other right or remedy it may have) to cancel or suspend any delivery of the Products to the Buyer for future orders. The Buyer shall also pay to the Seller a late penalty of 0.05% of the payment due, for each day of delay.

δυσκολίας των νομικών κειμένων και την προσπάθεια που πρέπει να καταβάλει ο μεταφραστής που εξαρτάται από:

- τον βαθμό εξειδίκευσης του πεδίου αναφοράς
- τον βαθμό διαφοροποίησης των εμπλεκόμενων νομικών συστημάτων
- τις ιδιαιτερότητες της χρησιμοποιούμενης νομικής γλώσσας (Politis 2002: 433)

Πώς εμπλουτίζουμε, λοιπόν, το γνωστικό υπόβαθρο του νομικού μεταφραστή που δεν έχει σπουδές νομικής; Το ελάχιστο γνωστικό υπόβαθρο, θα μπορούσε να περιλαμβάνει: Βασικές αρχές του δικαίου (αστικού, ποινικού, εμπορικού), διαγράμματα και επιτομές, αρχές δικονομικού δικαίου, παράλληλα κείμενα και τη διαδικασία τεκμηρίωσης, κειμενογλωσσική ανάλυση νομικών κειμένων. Αναλογικά ο νομικός χωρίς τις απαιτούμενες μεταφραστικές γνώσεις θα μπορούσε να καταρτιστεί σε βασικές μεταφραστικές αρχές και προσεγγίσεις και ιδιαιτέρως στην κειμενογλωσσική επεξεργασία, ώστε να μάθει να πραγματεύεται το ΝΚ σε μεταφραστικές ενότητες και να αναγνωρίζει τα στάδια της μεταφραστικής διαδικασίας. Η μελέτη των όρων στο περικείμενό τους (μακροδομή και μικροδομή), η συγκριτική μελέτη της διαδικασίας μεταφοράς στο διπλό επίπεδο «δίκαιο & γλώσσα» ως προς το Κείμενο-Πηγή/Δίκαιο-Πηγή και Κείμενο-Στόχος/Δίκαιο-Στόχος και η μελέτη και ανάλυση της πολυσημίας είναι εξίσου σημαντικές γνώσεις. Το μήνυμα «πρέπει να μεταφερθεί από έννομη τάξη σε μια άλλη» (Βλαχόπουλος και Τάγκας 2006: 95) και αυτό πρέπει να το μάθει ο μεταφραστής να το κάνει σωστά. Επιπλέον, ο νομικός μεταφραστής οφείλει να γνωρίζει πώς να επιμεληθεί ένα μεταφρασμένο κείμενο, καθώς ο ρόλος του επιμελητή της μετάφρασης είναι εξίσου σημαντικός, ειδικά σε περίπτωση πολυσημίας.⁴

Σημειώνεται επίσης ότι η πολύ καλή γνώση του γνωστικού αντικείμενου μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά για τη μεταφραστική διαδικασία (π.χ. παρεμβολή για την «ορθότητα» του Κ.Π. σε αναπλήρωση του Κ.Σ.) ή «περισσή αυτοπεποίθηση» και κεκτημένη ταχύτητα (που οδηγεί σε λάθη/π.χ. έχουμε ένα έτοιμο κείμενο για την εξαγορά εταιρικών μεριδίων από τη νέα εταιρεία X, ενώ πρόκειται για απορρόφηση εταιρειών κ.λπ.). Στους νομικούς συμβαίνει συχνά: (α) να γνωρίζουν τόσα για το αντικείμενο που ασυνείδητα πιστεύουν πως οι αναγνώστες/παραλήπτες θα γνωρίζουν απαραίτητα τα τεχνικά ζητήματα ή (β) να επαφίενται στις συμβάσεις του είδους και να λείπει η «επινοητικότητα» στις μεταφραστικές λύσεις ενώ τα τεχνικά ζητήματα συζητούνται μόνο μεταξύ συναδέρφων (Nida και Taber 1982: 99). Χρειάζεται συνεπώς η ανάλυση αναγκών και η προηγούμενη γνώση των επιμορφούμενων, καθώς και η συστηματική μελέτη των δεδομένων της αγοράς.

Το πιο δε σημαντικό κριτήριο για τον σχεδιασμό της κατάρτισης των νομικών μεταφραστών είναι ο δεσμευτικός χαρακτήρας του νομικού κειμένου. Έτσι, το αν το προς μετάφραση Ν.Κ. παράγει άμεσα έννομες συνέπειες στη Γ.Σ. και έτσι στο Δίκαιο-Στόχος, χωρίς τη μεσολάβηση άλλου μηχανισμού, καθορίζει τον επιτρεπτό βαθμό «παρέμβασης» και «ερμηνείας» εκ μέρους του μεταφραστή (Κριμπάς 2015: 72) και συνεπώς προσδιορίζει το πόσο ενημερωμένος/καταρτισμένος και ενδεχόμενα το ποιος είναι ο μεταφραστής. Με βάση, συνεπώς, τα παραπάνω, πρέπει να οργανωθεί αυτό που θα μπορούσαμε να ορίσουμε ως το ελάχιστο γνωσιακό περιεχόμενο για την κατάρτιση των νομικών μεταφραστών με κύρια αφετηρία την ύπαρξη ή την έλλειψη προηγούμενων νομικών ή/και μεταφραστικών σπουδών ή/και γνώσεων.

⁴ Π.χ. έχει τύχει ο όρος *l'arrêt* να μεταφραστεί από μη-νομικό ως «απόφαση», ενώ αφορούσε «προδικαστικό βούλευμα». Το τότε μεταφράζεται ως «βούλευμα» και τότε ως «απόφαση» είναι ζήτημα επιμέλειας από νομικό. Ενδεικτικά και πάλι, αναγνωρίζει ο μη έμπειρος μεταφραστής τους όρους H & M, P & I, PA και GA που παρατίθενται ως συντομογραφίες στο δίκαιο των ναυτικών ασφαλίσεων;

5. Οι προοπτικές του επαγγέλματος του νομικού μεταφραστή

Τέλος, σε σχέση με τις προοπτικές του επαγγέλματος του νομικού μεταφραστή σημειώνεται πως είναι σημαντικές, ενδεικτικά λόγω: α) της κινητικότητας των δικαιούχων και της ανάγκης για νομική μετάφραση, β) της παγκοσμιοποίησης της αγοράς και της ανάδυσης νέων ευκαιριών εργασίας, γ) των Νέων Τεχνολογιών, της συνεπαγόμενης διεύρυνσης της αγοράς εργασίας και της δυνατότητας εμπλουτισμού των γνώσεων μέσω π.χ. των MOOC (π.χ. μάθημα στο Coursera για τις βασικές αρχές του αμερικανικού δικαίου, τα ανοιχτά μαθήματα του Α.Π.Θ. κ.ά.), δ) της αναμόρφωσης της ύλης του δικαίου και της δυναμικής της Ε.Ε., ε) της επιχειρηματικότητας με ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα και πολλές εγχώριες οντότητες να ενδιαφέρονται για επενδύσεις στο εξωτερικό κ.ά.

Κινητικότητα, λοιπόν, υπάρχει και ιδιαίτερα στον κλάδο του τουρισμού, όπου αναδύονται σημαντικές ευκαιρίες (π.χ. στο πλαίσιο του γαμήλιου τουρισμού υπάρχει μεταφραστικό έργο για την επικυρωμένη μετάφραση των ληξιαρχικών εγγράφων των μελλόνυμφων). Παρόλα αυτά, οι αμοιβές συμπιέζονται σημαντικά (π.χ. για τη συμμετοχή σε πρόσκληση/tender της ΓΔΜ της Ευρ. Επιτροπής, βλ. σχετικά και απαιτήσεις για την «τεχνική ικανότητα») και κατεβαίνουν συστηματικά λόγω του ανταγωνισμού. Οι απαιτήσεις για την έναρξη επαγγέλματος είναι εξίσου πολλές, ενώ οι αμοιβές (γενικά) πέφτουν (π.χ. μεταφραστικό γραφείο προσφέρει 2 λεπτά τη λέξη για εξειδικευμένη νομική μετάφραση) και το περιβάλλον δεν είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για μεμονωμένους νομικούς μεταφραστές, ενώ ευνοεί τις συμπράξεις και τις συνεργασίες. Οι πιθανοί εργοδότες είναι «παραδοσιακά» οι ιδιώτες, οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των διάφορων διαδικασιών ανάθεσης, διαγωνισμών με προσφορά ή διαγωνισμών πρόσληψης μόνιμων ή έκτακτων υπαλλήλων, αλλά και το ελληνικό δημόσιο, κυρίως στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Συνολικά, η κατάσταση είναι κρίσιμη, ιδιαίτερα στον κλάδο των διερμηνέων, ενώ η οικονομική κρίση έχει αγγίξει το επάγγελμα που επάγεται την παρακώλυση του έργου της δικαιοσύνης: «Η έλλειψη κονδυλίων για την κάλυψη δικαστικών εξόδων σε ‘βαριές’ δικογραφίες διαφθοράς και εξοπλιστικών, ενέχει επίσης τον κίνδυνο να παραγραφούν αδικήματα, καθώς δεν υπάρχουν χρήματα ούτε για να μεταφραστούν τα έξοδα» (Μπενέα 2015: 22). Στο ίδιο δημοσίευμα διαβάζουμε πως οι κατάλογοι των δικαστικών διερμηνέων και μεταφραστών έχουν «αδειάσει» δεδομένου ότι όλοι σχεδόν αποφεύγουν τον διορισμό ελλείψει αμοιβών. Επιπλέον, πολύ συχνά παραβιάζονται τα δικονομικά δικαιώματα των υπόδικων, καθώς οι δικαστικοί διερμηνείς δεν έχουν την απαιτούμενη κατάρτιση.⁵

Τέλος, με βάση την παραπάνω συζήτηση αναδεικνύεται η ανάγκη άρτιας κατάρτισης των νομικών μεταφραστών, καθώς η εσφαλμένη ή ανακριβής μετάφραση μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένες ή άκυρες έννομες συνέπειες. Συνεπώς, ο μεταφραστής καλείται να μιλήσει τη γλώσσα του δικαίου και έπειτα να τη μεταφράσει με δίκαιο τρόπο, έχοντας επίγνωση ότι η νομική μετάφραση δεν είναι απλά μια ακριβή(ς) τέχνη, αλλά κυρίως μια δίκαια τέχνη.

⁵ Βλ. σχετικά έρευνα της Ευρ. Επιτροπής, Πράσινη Βίβλος για τις Δικονομικές Εγγυήσεις/ και Πρόταση ΑΠΟΦΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με ορισμένα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση {SEC(2004) 49 σημείο 36: «Κατά την ανάκριση από τις αστυνομικές αρχές, δεν είναι πάντα παρών ειδικευμένος διερμηνέας, αλλά ενίοτε καλούνται να παράσχουν υπηρεσίες διερμηνέα άτομα χωρίς επιστημονική κατάρτιση, τα οποία απλώς γνωρίζουν σε κάποιον βαθμό τη γλώσσα του κατηγορουμένου»

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Asensio R.M. (2003). *Translating official documents*, Routledge, UK: St Jerome Publishing.
- Aurel D. (1998). "Les termes élémentaires du droit". In Gémar, J.-C. (1982) *Langage du droit et traduction : essais de jurilinguistique, collectif réalisé sous la direction de Jean-Claude Gémar*, Montréal: Département de linguistique et philologie de l'Université de Montréal. http://www.cslf.gouv.qc.ca/bibliotheque-virtuelle/publication-html/?tx_iggcplus_pi4%5bfile%5d=publications/pubf104/f104p1ch1a.html
- Βαλεοντής Κ.Ε. και Π.Γ. Κριμπάς (2014). *Νομική Γλώσσα. Νομική Ορολογία. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003). ΠΡΑΣΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Δικονομικές εγγυήσεις υπέρ υπόπτων και κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Βρυξέλλες: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0075&from=EL>
- Κοκκινίδου Α. (2007). «Ο μεταφραστικός βαθμός δυσκολίας, τα δυναμικά κείμενα και η διδακτική της μετάφρασης» <http://www.enl.auth.gr/translation/PDF/Kokkinidou.pdf>
- Κριμπάς Π. και Μ. Σφακιανάκη (2015). «Ο βαθμός νομικής δεσμευτικότητας του μεταφράσματος ως παράγοντας διαμόρφωσης της πρόθεσης του νομικού μεταφραστή». Στο *Ώψεις της Ελληνόφωνης Μεταφρασεολογίας. Μελέτες για τη μετάφραση αφιερωμένες στην Τώνια Νενοπούλου-Δρόσου*. Θεσσαλονίκη: Publish City.
- Krimpas P.G. (2015) "Current Professional Profiles of the Legal Translator in Greece: A Function-oriented Comparison", *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication* 3, 20-39. <http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/latic/article/viewFile/8713/8965>
- Μπενέα, Μ. (2015), «Οι έρευνες για τις μίζες κόλλησαν... στο κούριερ», άρθρο στην εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», http://www.ethnos.gr/politiki/arthro/oi_ereunes_gia_tis_mizes_kollisan_sto_kourier-64310858/
- Nida E.A. & C.R. Taber (1969). 1982. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill.
- Μπατσαλιά Φ. και Ε. Σελλά (1994). *Γλωσσολογική προσέγγιση στη Θεωρία και τη Διδακτική της Μετάφρασης*. Κέρκυρα: Εκδόσεις Ιονίου Πανεπιστημίου.
- Politis M. (2002). "Le traducteur grec face au texte révisé de la Constitution française", στο *Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου «Μεταφράζοντας στον 21^ο αιώνα: Τάσεις και Προοπτικές»*, Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ.
- Šarčević S. (1997). *New Approach to Legal Translation*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International.